

บทที่ 3

ความรับผิดชอบหลักละเมิดของไทยในเรื่องทรัพย์สินอันตราย

ในเรื่องละเมิดเนื่องจากทรัพย์สินอันตรายนอกจากจะบัญญัติอยู่ใน ปพพ.มาตรา 437 แล้ว ต่อมาปี พ.ศ.2535 มีกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่กำหนดความรับผิดทางแพ่ง เกี่ยวกับทรัพย์สินอันตราย คือ พรบ.วัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นผลมาจากเหตุการณ์อันเกิดจากทรัพย์สินอันตรายแก๊สและระเบิดที่เกิดก่อนปี พ.ศ.2535 ที่ทำให้สูญเสียชีวิตผู้คนจำนวนมาก จึงกล่าวได้ว่าในปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทำให้เกิดอันตรายอยู่สองฉบับด้วยกัน และในพระราชบัญญัติฉบับใหม่ก็ได้กำหนดให้ ผู้ที่ต้องรับผิดชอบคือ ผู้ครอบครองและบุคคลอื่นๆ รวมทั้งข้อแก้ตัวให้พ้นผิดก็มีหลักเช่นเดียวกับที่บัญญัติในปพพ.มาตรา 437 ในบทนี้นอกจากจะกล่าวถึงความรับผิดชอบตามปพพ.มาตรา 437 วรรค 2 แล้ว ยังกล่าวถึงความรับผิดชอบตาม พรบ.วัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยจะกล่าวถึงหลักเกณฑ์และที่มาของกฎหมายทั้งสองฉบับ พร้อมทั้งเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างของกฎหมายทั้งสองฉบับด้วย ดังนี้

หลักเกณฑ์และที่มาตามหลักละเมิดของไทยในเรื่องทรัพย์สินอันตรายตามปพพ.มาตรา 437 วรรค 2

มาตรา 437 วรรค 2 นี้ปรากฏ จากรายงานการประชุมคณะกรรมการร่างกฎหมายเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2468 ว่าที่ประชุมได้พิจารณาร่าง ปพพ.มาตรา 437 โดยมีนายอาร์ ที ของ R. Guyon ร่างขึ้นตามทำนองประมวลกฎหมายฝรั่งเศส มาตรา 1384 วรรค 1 และประมวลกฎหมายบราซิล มาตรา 1527 (3) และ(4)¹ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าที่มาของ ปพพ.มาตรา

¹ บันทึกจากรายงานการประชุมคณะกรรมการร่างกฎหมาย, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ.2468 เล่ม 2 หน้า 28

437 วรรค 2 ซึ่งเป็นเรื่องของทรัพย์สินตราขาย จึงมีที่มาตามทำนองกฎหมายฝรั่งเศสและบราซิล ดังนั้นจึงพิจารณาแนวการบังคับใช้ของกฎหมายทั้งสองมาตรานี้เป็นลำดับไป

1. ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1384 วรรค 1

ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1384 วรรค 1 ได้บัญญัติความเป็นภาษาอังกฤษ ดังนี้

"A person is responsible not only for the injury which he causes by his own act, but also for that which is caused by the act of persons for whom he is responsible, or things which he has in his care..."² หมายความว่า "บุคคลจะต้องรับผิดชอบไม่เพียงแต่เพื่อความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตนเองเท่านั้น แต่จะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายซึ่งบุคคลที่ตนรับผิดชอบได้ก่อขึ้น หรือต่อความเสียหายซึ่งสิ่งของที่ตนดูแลได้ก่อขึ้น"³

อย่างไรก็ตามในการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดผู้ร่างมิได้คิดหลักการของกฎหมายขึ้นมาใหม่หรือตามข้อเท็จจริงหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนั้น หากแต่ผู้ร่างได้คำนึงว่ามีกฎหมายของต่างประเทศมาบ้าง แต่มีข้อน่าสังเกตก็คือ แม้จะนำกฎหมายของต่างประเทศมาใช้ แต่ก็ได้ลอกเลียนตัวอักษรทุกตัวมาจากบทบัญญัตินั้น ผู้ร่างเพียงแต่พิจารณาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการใช้บทบัญญัตินั้น ๆ ในต่างประเทศ และขจัดปัญหาโดยร่างหลักการในรายละเอียดขึ้นใหม่ตามที่เห็นสมควร

² Henry P. de Vries, Nina Galston, Regina B. Loering, French Law Constitution and Selective Legislation, (Matthew Bender, New York : 1982 pp.4-103

³ จี๊ด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 2 โครงการตำรา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2522 น.240-264.

2. ประมวลกฎหมายแพ่งบราซิล มาตรา 1527 (Civil code of Brazil)

ตามรายงานการประชุมกรรมการร่างกฎหมาย ปีพ.พ.มาตรา 437 นั้น นอกจาก นาย อาร์ ที ของ ร่างขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1384 วรรค 1 แล้ว ยังได้ร่างขึ้นตามทำนองประมวลกฎหมายแพ่งบราซิล มาตรา 1527 อนุมาตรา 3 และ 4 ด้วย โดยบัญญัติมีใจความว่า Civil Code of Brazil article 1527 "The owner or keeper (detentor), of an animal shall make good (resarira) the damage caused by it, unless he proves.

III That the person injured acted imprudently

IV That the fact resulted from accident

" เจ้าของ (owner) หรือผู้ดูแล (keeper) ของสัตว์จะต้องเยียวยาความเสียหายอันเนื่องมาจากสัตว์ เว้นแต่เขาจะพิสูจน์ได้ว่า

(3) บุคคลผู้ได้รับความเสียหายกระทำโดยขาดความระมัดระวัง (imprudently) เอง

(4) เป็นผลมาจากอุบัติเหตุ accident (case fertuito) หรือ vis major

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1384 วรรค 1 และประมวลกฎหมายแพ่งบราซิล มาตรา 1527 (3) และ (4) แล้ว จะเห็นได้ว่า คณะกรรมการร่างกฎหมายไทยได้แก้ไขด้อยคำบ้างเล็กน้อยเพื่อให้ข้อความชัดเจนขึ้น โดยคณะกรรมการได้ผสมผสานบทบัญญัติของทั้งสองประเทศเข้าด้วยกัน กล่าวคือ ได้นำหลักการของมาตรา 1384 วรรค 1 มาใช้โดยปรับด้อยคำในส่วนของทรัพย์สินที่ต้องรับผิดชอบให้จำกัดอยู่เฉพาะยานพาหนะ อันเดินด้วยเครื่องจักรกลและทรัพย์สินอันตรายเท่านั้น มิได้ขยายกินความถึงทรัพย์สินทุกชนิด ดังที่ มาตรา 1384 วรรค 1 บัญญัติไว้ ทั้งนี้เพราะหากจะให้ถือว่าทรัพย์สินที่ต้องรับผิดชอบ หมายความว่ารวมถึงทรัพย์สินทุกชนิดย่อมจะทำให้กินความกว้างจนเกินเหตุ และยากที่จะตีความและใช้กฎหมายต่อไป หลักความรับผิดชอบตามมาตรา 437 นี้ เป็นกฎหมายพิเศษ ควรจำกัดขอบเขตให้แน่นอน แต่ในส่วน ของข้อยกเว้นความรับผิดชอบนั้น มาตรา 1384 ของฝรั่งเศสมิได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่

ประมวลแห่งบราซิล มาตรา 1527 บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดไว้ใน (3) และ (4) คือผู้เสียหายกระทำโดยขาดความระมัดระวัง (imprudently) เอง และอุบัติเหตุ (accident) ซึ่งคณะกรรมการร่างได้แก้ไขเป็นเหตุสุดวิสัย (Force majeure) แทน

ส่วนเหตุผลในการบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 ของไทยนั้น อาจเป็นได้ว่า ในช่วงปี 2468 เป็นช่วงที่มีการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมมีรถยนต์ใช้ซึ่งเป็นของใหม่สำหรับประเทศไทย ดังนั้น การจะคุ้มครองคนส่วนใหญ่มิได้รับอันตรายจากยานพาหนะซึ่งมีผู้ใช้เป็นเพียงคนกลุ่มน้อย ก็คือจะต้องมีบทบัญญัติบังคับให้ผู้ใช้ประโยชน์ในยานพาหนะต้องรับผิดชอบจากยานพาหนะที่เขาใช้ก่อให้เกิดความเสียหายนั่นเอง

การใช้หลักกฎหมายละเมิดเนื่องจากทรัพย์สินอันตรายตาม ปพพ.มาตรา 437 วรรค 2 ของไทย

ปพพ.มาตรา 437 บัญญัติว่า "บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใดอันเกินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

วรรค 2 บัญญัติว่า "ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงบุคคลผู้มิไว้ในครอบครองของตนซึ่งทรัพย์สินเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ หรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์สินด้วย"

มาตรา 437 เป็นความรับผิดของบุคคลผู้มิไว้ในครอบครองซึ่งทรัพย์สินอันตราย โดยจะต้องไม่มีการกระทำของบุคคลผู้ต้องรับผิด หรือแม้หากจะมีมิใช่การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ จึงเรียกได้ว่าเป็น "ความรับผิดเด็ดขาด" (Strict Liability)⁴ และเป็นคนละหลักกับละเมิดตามมาตรา 420 เพราะความรับผิดตามมาตรา 420 เป็นความรับผิดของบุคคล

⁴ ไพจิตร บุญพันธุ์, คำอธิบาย ปพพ. ลักษณะละเมิด, แก้ไขเพิ่มเติม พิมพ์ครั้งที่ 6

ในการกระทำละเมิดของตนเองอันต้องมีการจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งอาจใช้วัตถุสิ่งของ ตลอดจนยานพาหนะหรือทรัพย์สินอันร้ายแรงเป็นเครื่องมือในการกระทำก็ได้ ส่วนความรับผิดที่เกิดจากยานพาหนะหรือทรัพย์สินร้ายแรงตามมาตรา 437 วรรค 2 ต้องไม่มีการกระทำของบุคคลผู้ต้องรับผิดหรือหากจะมีก็ต้องมิใช่เกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อดังนั้น มาตรา 420 และมาตรา 437 จึงแตกต่างกัน เป็นคนละเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกัน และมาตรา 437 ก็ไม่ใช้บทขยายของมาตรา 420 ด้วย เพราะหากถือว่ามาตรา 437 เป็นบทขยายของมาตรา 420 แล้ว มาตรา 437 จะมีข้อยกเว้นความรับผิดได้อย่างไร เพราะเมื่อเป็นการทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อตามมาตรา 437 วรรค 2 จึงเป็นความรับผิดโดยกฎหมายสันนิษฐานว่ามีความผิด⁵

เมื่อความผิดในทางละเมิดโดยกฎหมายสันนิษฐานว่ามีความผิดนี้เป็นคนละหลักกับความรับผิดในทางละเมิดตามมาตรา 420 ดังนั้น ในการบรรยายฟ้องก็ต้องแตกต่างกัน และศาลจะต้องใช้หลักกฎหมายที่แตกต่างกันเพื่อตัดสินคดีโดยเฉพาะการละเมิดตามมาตรา 420 นั้น ไม่มีข้อแก้ตัวให้พ้นผิด ส่วนมาตรา 437 วรรค 2 มีข้อแก้ตัวให้พ้นผิดอยู่ 2 ประการ คือ ความผิดของผู้เสียหายเองและเหตุสุดวิสัย การฟ้องคดีตามมาตรา 420 เมื่อโจทก์ฟ้องและจำเลยปฏิเสธฟ้องทั้งหมด ศาลจะต้องให้โจทก์นำสืบก่อน แต่ถ้าเป็นการบรรยายฟ้องตามมาตรา 437 และจำเลยให้การปฏิเสธฟ้องว่าเป็นเหตุสุดวิสัย หรือเพราะความผิดของผู้เสียหายตนไม่ต้องรับผิดแต่ยอมรับว่าเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินร้ายแรง จำเลยต้องมีหน้าที่นำสืบก่อน ดังนั้นหากจะฟ้องให้จำเลยรับผิดตามมาตราใด ควรจะบรรยายฟ้องให้ถูกต้อง หากบรรยายฟ้องทั้งมาตรา 420 และมาตรา 437 เพื่อให้ศาลเลือกปรับใช้ อาจจะเป็นฟ้องที่ขัดแย้งกันอยู่ในตัว เพราะเป็นคนละหลักเกณฑ์

อย่างไรก็ตาม ก็เคยปรากฏว่าศาลได้ใช้หลักของมาตรา 420 และ 437 เป็นเรื่องเดียวกัน

⁵ ไพจิตร บุญพันธุ์, คำอธิบายเฉพาะเรื่อง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตัวอย่าง เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 3734/2531 - ข้อบังคับการบริการและใช้ไฟฟ้าระบุว่า สายและอุปกรณ์ไฟฟ้าซึ่งต่อจากเครื่องวัดหน่วยไฟฟ้ามายังสถานที่ของผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งหมดเป็นทรัพย์สินของผู้ใช้ไฟฟ้าซึ่งผู้ใช้ไฟฟ้าต้องดูแลรับผิดชอบเอง เมื่อปรากฏว่าการไฟฟ้านครหลวงจำเลยที่ 1 เป็นผู้ติดตั้งสายไฟฟ้ามาบรรจบสายที่ตู้โทรศัพท์ขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยจำเลยคนที่ 2 เท่านั้น และขณะเกิดเหตุ สายไฟฟ้าที่ต่อจากเครื่องวัดหน่วยไฟฟ้าซึ่งติดกับเสาไฟฟ้าส่วนที่ใกล้ขอบชายคาตู้โทรศัพท์ชำรุด เป็นเหตุให้เกิดกระแสไฟฟ้ารั่วผ่านตู้สายโทรศัพท์ลงน้ำเป็นเหตุให้ป.ถึงแก่ความตายเช่นนี้ ถือว่าจำเลยที่ 2 เป็นผู้ครอบครองสายไฟฟ้าที่ชำรุดดังกล่าว จำเลยที่ 2 จึงต้องรับผิดชอบแต่ผู้เดียวตาม ปพ.มาตรา 420 และมาตรา 437 วรรค 2 โดยที่จำเลยที่ 1 ไม่ต้องรับผิดชอบ

คดีนี้เป็นกรณีตามมาตรา 437 วรรค 2 กระแสไฟฟ้าเป็นทรัพย์สินอันตราย ผู้ครอบครองคือจำเลยที่ 2 จะต้องรับผิดชอบ หากมีความเสียหายเกิดขึ้นจากทรัพย์สินดังกล่าว โดยไม่ต้องอ้างมาตรา 420 เพราะเป็นคนละหลักกันจะใช้เป็นเรื่องเดียวกันหาได้ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 408/2478 - ผู้เช่าติดตั้งขายน้ำมันเบนซินและตั้งเตาเชื่อมยางรถ มีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษมิให้เกิดอันตราย ในเวลาผู้ขายน้ำมันเบนซินมาส่งให้

น้ำมันเบนซินเป็นวัตถุที่เกิดอันตรายได้ โดยสภาพตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 การที่ผู้ขายน้ำมันได้แก้ไขวิธีถ่ายน้ำมันให้ดีขึ้นเพื่อป้องกันอันตรายดังนี้ ไม่เป็นเหตุให้ถือว่าได้เลินเล่อในเวลาที่เกิดเหตุเพลิงไหม้ขึ้นก่อนการแก้ไขนั้น

แต่ก็มีบางกรณีที่ศาลใช้มาตรา 437 อย่างถูกต้อง

ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1919/2523 - จำเลยที่ 1 และที่ 2 เป็นสามีภริยากัน เป็นเจ้าของบ้านที่เกิดเหตุซึ่งจำเลยซึ่งสายทองแดงเปลือยกระแสไฟฟ้าไว้รอบบ้านแล้วไม่ดูแลให้สายไฟฟ้างดงล่าวอยู่ในสภาพเรียบร้อย เป็นเหตุให้สายไฟฟ้าตกลงมาพาดรั้วผู้ตายไปยืนมีสวาวะริมรั้ว จึงถูกกระแสไฟฟ้าดูดถึงแก่ความตาย ดังนี้จำเลยเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินซึ่งเป็นของเกิดอันตรายต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่กระแสไฟฟ้านั้น ส่วนจำเลยที่ 3 เป็นเพียงผู้ดูแล

บ้านเท่านั้น แม้จะเป็นผู้ว่าจ้างให้ช่างไฟฟ้าเดินสายไฟดังกล่าว จำเลยไม่ได้ครอบครองจำเลย
ไม่ต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3354/2524 - การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจำเลยผู้ครอบครองต้องรับ
ผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่กระแสไฟฟ้าที่จำเลยจัดให้มีขึ้นเพื่อจำหน่ายตามมาตรา 437
วรรค 2 จำเลยนำสืบว่า ผู้ตายคงขึ้นไปนั่งบนผนังกันตกที่คาดฟ้าแล้ว เสียหลักมือจึงไปถูกสายไฟ
ฟ้าเข้า ดังนี้ไม่เพียงพอที่จะพิสูจน์ให้เห็นว่าเหตุเกิดเพราะความผิดของผู้ตายเองดังจำเลยอ้าง
การเดินสายไฟฟ้าแรงสูงซึ่งเป็นสายเปลือยผ่านอาคารที่เกิดเหตุในลักษณะที่ไม่ถูกต้อง
หากจำเลยจัดการเปลี่ยนแปลงแก้ไขสายไฟฟ้าดังกล่าวให้ถูกต้องตามวิธีการที่กำหนดไว้ ก็อาจ
ป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายจากสายไฟฟ้านั้นได้ จึงอยู่ในวิสัยของจำเลยที่จะป้องกันได้ อันตรายที่
เกิดขึ้นแก่ผู้ตายจึงถือไม่ได้ว่าเกิดแต่เหตุสุดวิสัย

ดังนั้นการที่ในทางคำরাเห็นว่า มาตรา 420 และ 437 เป็นคนละหลักกันแต่ศาลยัง
คงใช้มาตรา 420 และ 437 ปนกัน ซึ่งแม้จะทำให้ผลแห่งคดีเป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหายที่เป็น
โจทก์ แต่อาจทำให้ความเข้าใจในหลักความรับผิดโดยปราศจากความผิดไม่ถูกต้อง จึงควรที่จะ
ต้องมีการแก้ความเข้าใจและใช้กฎหมายให้ถูกต้องต่อไป

หลักเกณฑ์พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 นี้เป็นกฎหมายที่ได้ถูกบัญญัติขึ้นโดยการยกเลิก
กฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ (ฉบับที่ 2)
พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นกฎหมายคุ้มครองเกี่ยวกับวัตถุมีพิษบางชนิดซึ่งกระทรวงสาธารณสุขเห็นว่า
พระราชบัญญัติวัตถุมีพิษดังกล่าว ควบคุมแต่เฉพาะเคมีภัณฑ์ที่มีพิษร้ายแรงบางชนิดเท่านั้น
กระทรวงสาธารณสุขเห็นว่าปัจจุบันได้มีการนำเอาเคมีวัตถุมาใช้ในชีวิตประจำวันกันมาก และ
เคมีวัตถุบางอย่างอาจทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนได้ หลายประเทศจึงดำเนินการ
ให้มีกฎหมายในลักษณะ "กฎหมายควบคุมวัตถุที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ" (Hazardous
substance control) ขึ้นอีกฉบับหนึ่ง ซึ่งกรรมการร่างกฎหมายของสำนักงานกฤษฎีกามีความ
เห็นว่า พระราชบัญญัติวัตถุมีพิษใช้ควบคุมได้กับ "สารออกฤทธิ์" อันได้แก่ เคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นที่มี

คุณสมบัติอาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สิน ตลอดจนอาจใช้ควบคุมวัตถุทุกชนิดที่มีสารออกฤทธิ์ดังกล่าวผสมอยู่ด้วย และเห็นว่าพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษเป็นกฎหมายกลาง (General Law) ที่อาจใช้บังคับเคมีภัณฑ์ได้ทุกชนิด ตั้งแต่การผลิต การส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร การส่งออก การมีไว้ การขาย การขนส่ง การเก็บรักษา การแสดงฉลาก จนถึงการใช้และการทำลาย ทั้งยังอาจใช้บังคับกับสิ่งอื่นที่มีคุณสมบัติอันอาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สินได้อีกด้วย หากจะให้มีการตราพระราชบัญญัติใหม่ขึ้นอีกหนึ่งฉบับจะทำให้เกิดการล่าช้าและซ้ำซ้อนกัน เนื่องจากในปัจจุบันกฎหมายของไทยที่ใช้ในการควบคุมวัตถุอันตรายต่างๆ นั้น มีกระจัดกระจายอยู่หลายฉบับ และอยู่ในอำนาจหน้าที่ของหลายกระทรวง⁶ กล่าวคือ

1. วัตถุระเบิดได้ กรณีมีพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืนควบคุมอยู่ อย่างไรก็ตาม วัตถุระเบิดตามกฎหมายนี้จะมุ่งเน้นใช้บังคับกับวัตถุที่สร้างขึ้นเพื่อมุ่งหมายจะให้เกิดการระเบิดขึ้นเท่านั้น ไม่รวมไปถึงวัตถุบางชนิดที่อาจเกิดการระเบิดขึ้นได้เอง แม้จะไม่ได้มุ่งหมายจะสร้างขึ้นเพื่อใช้อย่างระเบิด เช่น กรณีของก๊าซอัดชนิดต่างๆ ที่เมื่อเกิดการระเบิดขึ้นแล้ว ก็มีอันตรายรุนแรงไม่ต่างไปจากวัตถุที่เป็นวัตถุระเบิดโดยสภาพ นอกจากนี้แม้จะมีขั้นตอนการควบคุมไว้หลายเรื่อง แต่ก็ยังไม่ครบทุกเรื่อง เช่น ไม่มีบทบัญญัติควบคุมการแสดงฉลากของดอกไม้เพลิง เป็นต้น

2. วัตถุไวไฟ กรณีมีพระราชบัญญัติการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2474 ควบคุมปริมาณและสถานที่ที่จะเก็บรักษาและการจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงทุกชนิดและวิธีการในการขนส่ง พระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2511 ควบคุมการประกอบกิจการค้าน้ำมันเชื้อเพลิง ในส่วนที่เกี่ยวกับปริมาณ สถานที่เก็บรักษา และการขนส่ง และประกาศของคณะกรรมการวันที่ 28 ลงวันที่

⁶ บันทึกเรื่องการปรับปรุงกฎหมายเพื่อควบคุมวัตถุอันตราย, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, กันยายน 2534.

29 ธันวาคม พ.ศ.2514 (ว่าด้วยการบรรจุก๊าซ) บัญญัติควบคุมเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการบรรจุก๊าซไฮโดรคาร์บอนเหลวบางชนิด ที่ระบุไว้คือ โพรเพน โพรพิลีน นอร์มัลบิวเทน ไฮโซ-บิวเทน หรือบิวเทลินส์ ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายในกลุ่มนี้คือ พระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิงซึ่งใช้ควบคุมสารไวไฟทั้งในกรณีที่เป็นของแข็งและของเหลว แต่ปรากฏว่าบทบัญญัติในกฎหมายนี้ ทั้งในส่วนการขนส่งก็ดี การเก็บรักษาก็ดี ล้วนแต่มุ่งเน้นให้ใช้กับน้ำมันเชื้อเพลิงซึ่งมีลักษณะเป็นของเหลวเท่านั้น ไม่อาจนำไปใช้บังคับวัตถุไวไฟที่มีลักษณะเป็นของแข็งได้ และสำหรับวัตถุไวไฟที่เป็นก๊าซนั้น การที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 28 กำหนดควบคุมก๊าซไฮโดรคาร์บอนเหลว เพราะเพียงบางชนิดดังกล่าว ทำให้ก๊าซเหลวบางชนิด เช่น ก๊าซเอทิลีนเหลว ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมตามประกาศของคณะปฏิวัตินี้

3. วัตถุออกซิไดส์ และวัตถุเปอร์ออกไซด์ ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายฉบับใดบัญญัติควบคุมไว้โดยเฉพาะ ทั้งๆ ที่วัตถุประเภทนี้บางชนิด เช่น ก๊าซออกซิเจนเหลว เมื่อนำไปบรรจุในภาชนะที่ไม่เหมาะสม ก็อาจเกิดการระเบิดขึ้นได้ และหากนำไปไว้ใกล้กับวัตถุไวไฟด้วยแล้ว ก็จะทำให้อันตรายที่จะเกิดขึ้นรุนแรงขึ้นไปอีก

4. วัตถุมีพิษ กรณีนี้มีพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ พ.ศ.2510, พระราชบัญญัติที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518, พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510, พระราชบัญญัติเครื่องสำอางค์ พ.ศ.2514, และพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารและสัตว์ พ.ศ.2525 บัญญัติควบคุมไว้ค่อนข้างชัดเจน และครอบคลุมทุกขั้นตอนอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ดีเนื่องจากกฎหมายต่างๆ เหล่านี้มีขอบเขตการควบคุมที่แตกต่างกันและบางกรณีก็ซ้ำซ้อนกันและ เป็นเรื่องที่อยู่ในการรับผิดชอบของหน่วยงานต่างกระทรวงกันหลายหน่วยงาน ในบางครั้งจึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการประสานงานและการปฏิบัติซ้ำซ้อน หรือแม้แต่ในการทำให้ผู้ประกอบการต้องดำเนินการขอใบอนุญาตหลายใบ

5. วัตถุประสงค์ทำให้เกิดโรค กรณีมีพระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ พ.ศ.2525, พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510, พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2514, และพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารและสัตว์ พ.ศ.2525 วัตถุประสงค์ควบคุมไว้ค่อนข้างครอบคลุมแล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นก็เป็นไปทำนองเดียวกันกับในเรื่องที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์คือ เป็นกรณีที่มีกฎหมายหลายฉบับบัญญัติไว้ซ้ำซ้อนกัน ซึ่งการซ้ำซ้อนกันในบางกรณีก็ก่อให้เกิดปัญหาการปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6. วัตถุประสงค์บังคับใช้ กรณีมีพระราชบัญญัติพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ พ.ศ.2504 ควบคุมการนำเข้า การส่งออก การผลิต และการมีไว้ในครอบครองซึ่งสารกัมมันตภาพรังสี อย่างไรก็ตาม ในเรื่องการใช้ การเก็บรักษา และการขนส่ง ยังไม่มีมาตรการในการควบคุม เช่นในกรณีนี้เอกชนขอตั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการนำสารกัมมันตภาพรังสีมาใช้ในกระบวนการผลิต กฎหมายฉบับนี้ไม่อาจควบคุมลักษณะการใช้มาตรฐานของสถานที่ที่ใช้ในการประกอบการเพื่อให้เกิดความปลอดภัยได้

7. วัตถุประสงค์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุประสงค์ก่อนและก่อให้เกิดการระคายเคือง วัตถุประสงค์ร้ายทั้ง 3 ชนิดนี้ ปัจจุบันยังไม่มียกกฎหมายใดบัญญัติควบคุมไว้โดยเฉพาะ การควบคุมจึงขึ้นอยู่กับความรุนแรงของอันตรายที่จะเกิดขึ้น กล่าวคือ ถ้าเป็นกรณีวัตถุประสงค์ดังกล่าวก่อให้เกิดอันตรายได้มาก ก็อาจจะจัดอยู่ในบังคับของกฎหมายที่ควบคุมวัตถุประสงค์ได้ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ยังอันตรายที่เกิดขึ้นไม่รุนแรงถึงขนาดนั้นก็ยังไม่มีการควบคุมไว้ เว้นแต่จะอยู่ในกฎหมายเฉพาะเรื่องแล้ว เช่น กฎหมายว่าด้วยยา กฎหมายว่าด้วยเครื่องสำอาง กฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตอุตสาหกรรม เป็นต้น

ดังนั้นหากจะต้องตราพระราชบัญญัติใหม่ขึ้นอีกหนึ่งฉบับจะทำให้เกิดการล่าช้าและซ้ำซ้อน จึงไม่มีการตราพระราชบัญญัติวัตถุประสงค์ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพขึ้นตามที่มีการเสนอร่าง

ไว้เมื่อปี พ.ศ. 2522 แต่ได้มีการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยอันตรายพ.ศ. 2535 ฉบับที่ 7

เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้มีการปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวคือ การเกิดอุบัติเหตุอันร้ายแรงขึ้นจำนวนหลายครั้ง ในระยะเวลาไล่เลี่ยกันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา ซึ่งล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นจากสารเคมีที่เป็นอันตรายหรือวัตถุมีพิษทั้งสิ้น กล่าวคือ

ปี พ.ศ. 2531

- 5 ม.ค. 2531 - เพลิงไหม้โกดังสินค้าบริษัท คันลือป (ไทยแลนด์) จำกัดและ บริษัท สกทพัฒนาปิโตรเลียม จำกัด เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ทำให้เด็กนักเรียนวัดลาดบัวขาว กรุงเทพมหานคร เกิดอาการเวียนศีรษะ คลื่นไส้ และอาเจียน เนื่องจากสูดก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์เข้าไป
- 3 ต.ค. 2531 - เกิดเหตุระเบิดเพลิงไหม้ร้านจำหน่ายก๊าซชื่อร้านเมืองทองแก๊ส บางเขน กรุงเทพมหานคร มีผู้เสียชีวิต 1 คนบาดเจ็บ 10 คน อาคารถูกเพลิงไหม้ 6 คูหา
- 28 ธ.ค. 2531 - เพลิงไหม้โรงงานปิโตรเคมี จ.ระยอง ทำให้มีผู้เสียชีวิต 2 คน บาดเจ็บสาหัส 5 คน ค่าเสียหายประมาณ 100 ล้านบาท

ปี พ.ศ. 2532

- 23 เม.ย. 2532 - เพลิงไหม้โกดัง 6 คลังสินค้าอันตรายกลางแจ้ง การท่าเรือแห่งประเทศไทย ซึ่งเก็บขบวนแม่ลงชื่อ ไคเมโทเอต ทำให้ผู้ที่สูดควันพิษเข้าไป เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน
- 14 พ.ค. 2532 - เรือบรรทุกน้ำมัน พ.สิทธิชัย 4 ของบริษัท พรสิทธิชัยจำกัด เกิดระเบิดและเพลิงไหม้ ขณะจอดถ่ายน้ำมันที่ท่าเรือของโรงกลั่นน้ำมัน บางจาก จ.สมุทรปราการ มีผู้เสียชีวิต 2 คน บาดเจ็บ 4 คน

7 บันทึกเรื่อง การปรับปรุงกฎหมายเพื่อควบคุมวัตถุอันตราย, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, กันยายน 2534.

ปี พ.ศ. 2533

- 24 ก.ย. 2533 - รถบรรทุกก๊อช ของบริษัท อุตสาหกรรมแก๊สสยาม จำกัดประสบอุบัติเหตุพลิกคว่ำ เกิดระเบิดและเพลิงไหม้ที่ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ แขวงมักกะสัน เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร เป็นผลให้อาคารประมาณ 60 หลังคาเรือน และรถยนต์ 43 คัน ถูกเพลิงไหม้ มีผู้เสียชีวิต 57 คน บาดเจ็บประมาณ 100 คน⁸

ปี พ.ศ. 2534

- 15 ก.พ. 2534 - รถยนต์บรรทุกแก๊สระเบิด บริเวณตลาดทุ่งมะพร้าว หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งมะพร้าว อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา เป็นผลให้มีผู้เสียชีวิต 172 คน บาดเจ็บ 110 คน บ้านเรือน เสียหาย 123 หลัง โดยเสียหายทั้งหมด 45 หลัง เสียหายบางส่วน 78 หลัง รถยนต์เสียหาย 9 คัน รถ จักรยานยนต์ 40 คัน สถานที่ราชการเสียหาย 21 แห่ง
- 2 มี.ค. 2534 - เพลิงไหม้คลังเก็บสินค้าอันตราย การท่าเรือแห่งประเทศไทย มีผลทำให้คลังสินค้าอันตรายคลังที่ 2, 3, 4 และสินค้าภายในถูกเพลิงไหม้ทั้งหมด รถยก 1 คัน และรถบรรทุก 2 คัน ถูกเพลิงไหม้เสียหาย คอนเทนเนอร์บรรจุสินค้าขาเข้าถูกเพลิงไหม้เสียหาย 23 ตู้ บ้านเรือนราษฎรในชุมชนแออัด ถูกเพลิงไหม้ประมาณ 642 หลังคาเรือน และมีผู้เสียชีวิต 6 คน บาดเจ็บ 16 คน รวมค่าเสียหายในส่วนของท่าเรือประมาณ 150 ล้านบาท⁹

⁸ พลเรือตรีวีระ หุ่นดี, กากสารเคมีที่ทำเรือคลองเตย, 8 เม.ย. 2534 น. 1-3

⁹ ที่นท. 0805/4302, รายงานเหตุการณ์และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแก่ประเภคที่จังหวัดพังงาและอัครภคภคชุมชนคลองเตยกับชุมชนวัดโพธิ์นิมิตร กรุงเทพมหานคร, 14 มี.ค. 2534

- 18 มี.ค.2534 - เกิดเพลิงไหม้โรงงานของบริษัท ไทย เค เค อุตสาหกรรมจำกัด ซึ่งเป็นโรงงานผลิตสติ๊กเกอร์ เพลิงได้ลุกลามถึงผสมสารเคมี ซึ่งผสมน้ำยาทูลวันกับซิลิโคน ซึ่งน้ำยานี้ ใช้ผสมทำสติ๊กเกอร์ของบริษัทต่างๆ สารเคมีนี้เมื่อผสมกันแล้วมีอันตรายมาก
- 2 เม.ย.2534 - เกิดเพลิงลุกไหม้สารเคมีและตู้คอนเทนเนอร์ บริเวณโกดังเก็บสินค้าที่ 16 การท่าเรือแห่งประเทศไทย โดยเพลิง ได้ลุกลามไหม้ถุงพลาสติกที่บรรจุสารเคมีชื่อ "คาร์บอนแบล็ค" ซึ่งใช้ในอุตสาหกรรมทำถ่านไฟฉาย จำนวน 100 ถุง¹⁰

จากเหตุผลที่มีกฎหมายซ้ำซ้อนกันหลายฉบับในการควบคุมวัตถุอันตรายและอุบัติเหตุอันสืบเนื่องจากวัตถุอันตรายที่มีพิษได้เกิดขึ้น จึงทำให้มีการปรับปรุงกฎหมายขึ้น นอกจากนี้ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ฉบับนี้ยังได้ขยายบทบัญญัติในส่วนของความรับผิดทางแพ่งให้ชัดเจนขึ้น โดยเห็นว่าผู้ครอบครองและควบคุมจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายตามหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) บทบัญญัติใน ปพพ.มาตรา 437 นั้นเป็นการสรุปมากเกินไปจนไม่อาจเห็นแนวทางที่จะใช้กฎหมายได้ จึงได้บัญญัติระบบความรับผิดทางแพ่งขยายให้ชัดเจนขึ้นดังนี้¹¹

1. ในเรื่องหน้าที่ของผู้มีส่วนในการผลิตและกระจายวัตถุอันตราย ในส่วนนี้ได้บัญญัติให้ผู้ผลิต (producer) และบุคคลทุกคนที่อยู่ในห่วงโซ่ของการกระจาย (Chain of distribution) ทั่ววัตถุอันตรายมาจนถึงผู้ที่ครอบครอง ในขณะที่เกิดความเสียหายขึ้นต้องรับผิดชอบ
2. ความรับผิดต่อผู้ใช้หรือบุคคลข้างเคียง - ในส่วนนี้ได้วางหลักให้บุคคลผู้มีส่วนในการควบคุมจำต้องร่วมรับผิดชอบด้วยตามหลักในปพพ.มาตรา 437

¹⁰ พลเรือตรีวีระ คุ้มศิริ, กากสารเคมีที่ทำเรือคลองเตย, 8 เม.ย.34, น.1-3

¹¹ บันทึกเรื่องการปรับปรุงกฎหมายเพื่อควบคุมวัตถุอันตราย, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, กันยายน 2534.

3. **อายุความฟ้องร้อง** - ความเสียหายซึ่งเกิดจากวัตถุอันตราย มักมีรายละเอียดในการนำสืบค่าเสียหายที่ยุ่งยาก จึงกำหนดให้มีอายุความ 3 ปีนับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิด

4. **ความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม** - ขณะนี้ยังไม่แน่ชัดว่ารัฐจะฟ้องเรียกค่าเสียหายที่เกิดแต่สิ่งแวดล้อมแก่ผู้เป็นเหตุได้หรือไม่ จึงได้มีบทบัญญัติเฉพาะเรื่องนี้ไว้ด้วย

การบัญญัติพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ฉบับนี้ขึ้นมาโดยมีความแตกต่างขยายให้กว้างขึ้นไปจากปพ.มาตรา 437 วรรค 2 นั้น อาจเกิดปัญหาได้ในแง่ของหน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่ง การฟ้องร้องคดี เช่น อายุความฟ้องร้องบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบ การยกเว้นความรับผิด คำนิยามของวัตถุอันตรายกับทรัพย์สินอันตรายต่างกันอย่างไร ความครอบคลุมหน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งของบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบที่มีต่อผู้เสียหายของกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ ซึ่งปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ผู้เขียนจะนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของปพ.มาตรา 437 วรรค 2 และพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ดังนี้

เปรียบเทียบ ปพ.มาตรา 437 วรรค 2 และพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 เป็นกฎหมายที่ได้บัญญัติขึ้นภายหลังความรับผิดชอบทางละเมิดเนื่องจากทรัพย์สินอันตราย ตามปพ.มาตรา 437 วรรค 2 ซึ่งกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ ต่างก็คุ้มครองผู้ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากสิ่งของที่เป็นอันตรายในตัวเอง แต่หากพิจารณาดูพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 แล้ว จะเห็นได้ว่า กฎหมายทั้ง 2 ฉบับไม่เหมือนกัน เนื่องจาก พรบ.วัตถุอันตราย 2535 ได้ให้รายละเอียดมากกว่าปพ.มาตรา 437 วรรค 2 อาทิเช่น เรื่องตัวบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบ พรบ.วัตถุอันตราย ได้ให้คำจำกัดความที่ละเอียดมากขึ้น (มาตรา 4) หรืออะไรเป็นวัตถุอันตรายก็ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 4 ในขณะที่ปพ.มาตรา 437 วรรค 2 มิได้บัญญัติไว้โดย ปพ.มาตรา 437 วรรค 2 กล่าวแต่เพียงว่า "ทรัพย์สินเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ หรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้น" แต่มิได้บัญญัติว่าทรัพย์สินอันตรายได้แก่ทรัพย์สินอะไรบ้าง นอกจากนี้ในเรื่องหน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งกฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้ มีความแตกต่างกันผู้เขียนจึงจะทำการวิจัยในปัญหาเหล่านี้ว่าความแตกต่างดังกล่าวเหมือนกันหรือขัดกันอย่างไร และหากมีปัญหาข้อพิพาทเกิดขึ้น ผู้เสียหายจะได้รับประโยชน์ จาก

กฎหมายฉบับไหนมากกว่ากันอย่างไร

1. บุคคลที่ต้องรับผิด

ความรับผิดตามมาตรา 437 วรรค 2 เป็นความรับผิดของบุคคลโดยปราศจากความผิด (liability without fault) ดังนั้นบุคคลที่กฎหมายจะกำหนดให้เป็นผู้รับผิดนั้น ควรจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดความเสียหายพอสมควร ซึ่งปพพ.มาตรา 437 วรรค 2 ก็ได้บัญญัติให้ "บุคคลผู้มิไว้ในครอบครอง" จะต้องรับผิด

"ผู้ครอบครอง" (passessor) ในมาตรา 437 มีความเห็นของนักกฎหมายหลายท่านที่ได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

ศาสตราจารย์ดร.จี๊ด เศรษฐบุตร กล่าวว่า "ผู้ครอบครอง" หมายถึง ผู้ที่มีสิทธิครอบครองเหนือทรัพย์สินนั้น ปกติจึงหมายถึงผู้มีกรรมสิทธิ์ เพราะมีสิทธิครอบครองด้วยแต่การอาจเป็นไปว่าสิทธิครอบครองได้ตกไปอยู่กับผู้อื่น เช่น เจ้าของได้เอาทรัพย์สินนั้นไปยืมหรือให้เช่า ในกรณีเช่นว่านี้ ผู้ยืมหรือผู้เช่าก็ย่อมต้องรับผิดเพราะตามมีสิทธิครอบครอง ส่วนตัวเจ้าของซึ่งไม่ใช่ผู้ครอบครองแล้ว ก็เป็นอันไม่ต้องรับผิดตามมาตรา 437"¹²

ศาสตราจารย์ไพจิตร บุญทันท์ "ผู้ครอบครอง" หมายถึง มีหรือทรงสิทธิครอบครอง ผู้ครอบครองเป็นคำย่อของคำว่า ผู้มีหรือทรงสิทธิครอบครอง¹³

ท่านอาจารย์พนธ์ ปุณฺณปาณ "ความในวรรคสองนี้กำหนดให้บุคคลผู้มิทรัพย์สินอันตราไว้ใ้ในครอบครองต้องรับผิด คำว่า "ครอบครอง" ในวรรคสองนี้ย่อมมีความหมายเช่นเดียวกับวรรคหนึ่ง คือบุคคลผู้ยึดถือทรัพย์สินนั้นในขณะที่เกิดความเสียหาย¹⁴ และมีบางท่านเห็นว่าผู้ครอบครอง

¹² จี๊ด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2518, น.261

¹³ ไพจิตร บุญทันท์, คำอธิบายปพพ.ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ.2525, น.150

¹⁴ พจน์ ปุณฺณปาณ, ละเมิด, สำนักอบรมศึกษาแห่งเนติบัณฑิตยสภา พิมพ์ครั้งที่ 3 2525, น.457

คือบุคคลตามปพ.มาตรา 1367¹⁵ จากความเห็นของนักกฎหมายหลายท่านดังกล่าวมานี้ ทำให้เห็นแนวทางของความหมายของ "ผู้ครอบครอง" ว่ามี 2 แนวทาง คือ

1. ผู้ครอบครอง หมายความว่า ผู้ทรงสิทธิครอบครองซึ่งต้องวินิจฉัยกันตาม ปพ.มาตรา 1367
2. ผู้ครอบครอง หมายความว่า ผู้ครอบครองตามความเป็นจริง ในขณะเกิดเหตุ (possessio naturalis)

ผู้เขียนมีความเห็นด้วยกับแนวทางแรกที่ว่า "ผู้ครอบครอง" หมายความว่า ผู้ทรงสิทธิครอบครองตามมาตรา 1367 ซึ่งเป็นการตีความหมายที่กว้างกว่าจะตีความว่าต้องเป็นผู้ครอบครองในขณะเกิดเหตุเพื่อมิให้เป็นการจำกัดความรับผิดชอบเกินไป เพราะมีเข็มนั้นแล้ว หากเกิดละเมิดตาม ปพ.มาตรา 437 วรรค 2 แล้ว โอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาความเสียหายก็น้อยมาก นอกจากนี้การกำหนดฐานะผู้รับผิดชอบมีหลักอยู่ที่ว่า ผู้นั้นได้รับประโยชน์จากทรัพย์สิน ก็ควรจะต้องรับผิดชอบหากทรัพย์สินนั้นก่อให้เกิดความเสียหาย

ตาม ปพ.บรรพ 4 หมวด 3 ลักษณะ 3 มาตรา 1367 ถึงมาตรา 1386 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องการครอบครอง มาตรา 1367 บัญญัติว่า "บุคคลใดยึดถือทรัพย์สินโดยเจตนาจะยึดถือเพื่อตน ท่านว่าบุคคลนั้นได้ซึ่งสิทธิครอบครอง" ดังนั้นสิทธิครอบครองจึงประกอบไปด้วย

1. การยึดถือทรัพย์สิน หมายความว่า ผู้ครอบครองได้เข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินเพียงพอที่จะใช้อำนาจเอามาใช้สอยได้ตามสภาพทรัพย์สินนั้นๆ แต่ไม่ถึงกับจะต้องได้หยิบหรือจับไว้ในมือ อย่างไรก็ตามผู้ครอบครองจะต้องมีหลักประกันแห่งการยึดถือที่จะเป็นเกราะคุ้มกันที่จะทำให้บุคคลอื่นเคารพในการยึดถือของตน หลักประกันนี้มีสองประการ ประการแรก คือ การหวงกันของผู้ยึดถือนั้น ประการที่สอง คือ มีพฤติการณ์ที่คนอื่นทั้งหลายรับรู้ เคารพต่ออำนาจการยึด

15 จิตติ ดิงศวิทย์, คำอธิบายปพ.บรรพ 2 มาตรา 241-452, โครงการตำรา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2523, น.583

ถือ¹⁶ แต่การยึดถือไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นการยึดถือโดยชอบด้วยกฎหมายเพราะมาตรา 1367 ไม่มีความจำกัดดังกล่าว¹⁷ ดังนั้น กรณีคนร้ายไปลักทรัพย์ของเขามายึดถือครอบครองไว้โดยเจตนาจะเอาไว้เพื่อตน คนร้ายย่อมได้สิทธิครอบครองตาม ปพพ.มาตรา 1367

2. โดยเจตนายึดถือเพื่อตน สิทธิครอบครองนอกจากจะต้องมีการยึดถือทรัพย์สิน ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายนอก และจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบภายในของผู้ยึดถือ เหตุที่กฎหมายต้องการให้เจตนาเป็นส่วนประกอบของการครอบครองด้วย ก็เพื่อให้เป็นที่แน่นอนว่าผู้ครอบครองต้องการทรัพย์สินนั้นจริงๆ ที่ว่า "เจตนาจะยึดถือเพื่อตนนั้น" หมายความว่ายึดถือไว้เพื่อประโยชน์ (benefit) ของผู้ยึดถือนั่นเอง เช่น ประโยชน์ของคนร้ายที่จะได้มาจากทรัพย์สินที่ลักมา ประโยชน์ของผู้เช่า ผู้ยืมที่จะได้จากทรัพย์สินที่ยืมที่เช่ามา แม้นใจจะรู้ดีอยู่ว่าทรัพย์สินที่ตนยึดถือไว้เป็นของเขาก็ยังมีเจตนาที่จะยึดถือไว้ใช้เพื่อตนตามแต่สัญญาจะยอมให้ใช้ได้ เป็นต้น มิได้หมายถึงขนาดว่าเจตนาหรือใช้อำนาจอย่างเป็นเจ้าของ ดังนั้น ว่าจะถือว่ายึดทรัพย์สินไว้เพื่อตนนั้นยอมแล้วแต่ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์เป็นเรื่องราว ไป ในกรณีที่ไม้อาจจะพิสูจน์ได้ว่าผู้ใดมีเจตนายึดถือเพื่อตนหรือไม่ ต้องตั้งปัญหานั้นว่าผู้ที่ยึดถือทรัพย์สินไว้มีเจตนาจะยึดถือเพื่อตน (ปพพ.มาตรา 1369) การยึดถือโดยขาดเจตนายึดถือเพื่อตนนั้น ไม่ทำให้ได้สิทธิครอบครองตามกฎหมาย ดังนั้น เจตนาที่ยึดถือเพื่อตนทำให้เห็นว่ามีแตกต่างจากการควบคุม (detention)¹⁸

¹⁶ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายปพพ.กฎหมายลักษณะทรัพย์ โรงพิมพ์อักษรสาส์น, 2521, น.406-419

¹⁷ ไพจิตร บุญพันธุ์, คำอธิบายปพพ.ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ.2525, น.150

¹⁸ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายปพพ.ลักษณะทรัพย์ โรงพิมพ์อักษรสาส์น 2521, น.426

ดังนี้ หากมีความเสียหายเกิดขึ้นเนื่องจากทรัพย์สินอันตราย ตามปพ.มาตรา 437 วรรค 2 บุคคลที่จะต้องรับผิดชอบคือผู้มีไว้ในความครอบครองซึ่งทรัพย์สินนั้นโดยต้องเจตนายึดถือทรัพย์สินอันตรายนั้น และยึดถือเพื่อตน ส่วนผู้ที่มีได้ครอบครองทรัพย์สินนั้นไม่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้น จะเห็นได้ว่า ผู้เสียหายจะมีโอกาสเรียกค่าเสียหายจากบุคคลที่อยู่ในชั้นตอนสุดท้ายเท่านั้น คือ ผู้ครอบครอง บุคคลที่อยู่ก่อนหน้านั้น เช่นผู้ผลิต ผู้ขนส่ง ซึ่งครอบครองทรัพย์สินอันตรายอยู่ก่อนหน้านั้น ไม่ต้องรับผิดชอบซึ่งทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายอยู่ในวงแคบ

ดังนั้น พรบ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 จึงได้นิยามคำจำกัดความ "ผู้ครอบครอง" ให้กว้างขึ้นกว่า ปพ.มาตรา 437 วรรค 2 ดังนี้

พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 4 บัญญัติว่า

"มีไว้ในครอบครอง" หมายความว่า การมีไว้ในครอบครองไม่ว่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่น และไม่ว่าจะเป็นการมีไว้เพื่อขาย เพื่อขนส่ง เพื่อใช้ หรือเพื่อประกอบการอื่นใดและรวมถึงการทิ้งอยู่ หรือปรากฏอยู่ในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองด้วย ดังนั้น "ครอบครอง" ตาม พรบ. ฉบับนี้ได้ให้คำจำกัดความที่ชัดเจนขึ้นโดยผู้ที่ครอบครองทรัพย์สินอันตรายไม่ว่าจะครอบครองเพื่อตนเองหรือผู้อื่น ไม่ว่าจะมิใช่เพื่อขาย เพื่อขนส่ง เพื่อใช้ หรือเพื่อประกอบการอื่นใด ก็ต้องรับผิดชอบ นอกจากนี้ หากทรัพย์สินอันตรายได้ทิ้งอยู่หรือปรากฏอยู่ในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลเหล่านี้จะต้องรับผิดชอบ ผู้ที่จะต้องรับผิดชอบเนื่องจากวัตถุอันตรายตาม พรบ. ฉบับนี้ซึ่งได้แก่

1. ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งทรัพย์สินอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน

มาตรา 63 บัญญัติว่า "ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้มีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุอันตรายต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

"ผู้ผลิต" หมายความว่า ทำเพาะ ปรุง ผสม แปรรูป ปรุงแต่ง แบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุ¹⁹

"ผู้นำเข้า" หมายความว่า นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรหรือนำผ่าน²⁰

"ผู้ขนส่ง" หมายถึง บุคคลผู้รับขนส่งของหรือคนโดยสารเพื่อพา เหน็จ เป็นทาง ค้าปกติของตน²¹

"ผู้มีไว้ในครอบครอง" คำว่า "มีไว้ในครอบครอง" มาตรา 4 ให้นิยามไว้ว่า หมายความว่า การมีไว้ในครอบครองไม่ว่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่น และไม่ว่าจะเป็นการมีไว้เพื่อขาย เพื่อขนส่ง เพื่อใช้ หรือเพื่อประการอื่นใดและรวมถึงการทิ้งอยู่หรือปรากฏอยู่ในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองด้วย

"การครอบครองเพื่อตนเอง" หมายถึง ครอบครองตามมาตรา 1367 คือ เจตนาซิดถือและซิดถือเพื่อตน

"ครอบครองเพื่อผู้อื่น" ไม่ใช่เป็นกรณีตามมาตรา 1368 ซึ่งให้ผู้ครอบครอง อาจได้มาซึ่งสิทธิครอบครองโดยผู้อื่นซิดถือไว้ให้ แต่หมายถึงกรณีที่บุคคลได้ทรัพย์สินมาใช้ประโยชน์ ซึ่งอาจอาศัยสิทธิตามสัญญา เช่นผู้เช่าซื้อ ผู้ยืม บุคคลในฐานะเช่ามีย่อมเป็นผู้ครอบครอง ทั้งนี้เพราะบุคคลดังกล่าวซิดถือไว้เพื่อตน เพราะเขามีอำนาจจะใช้และหวงกัทรัพย์สินได้เอง กฎหมายโรมันไม่ยอมรับว่า ผู้เช่า ผู้ยืมเป็นผู้มีสิทธิครอบครองตามกฎหมาย เพราะมีการรับรองการพลสิทธิของผู้ให้เช่า ผู้ให้ยืมฐานะอย่างผู้เช่า ผู้ยืมนั้นกฎหมายฝรั่งเศสถือว่าเป็นแต่ผู้ควบคุม (detenetur) เท่านั้น หากมีสิทธิครอบครองไม่ แต่กฎหมายอังกฤษถือว่าใคร ๆ ที่มีเจตนาจะซิดถือไว้เพื่อตนไม่ว่าจะอาศัยสิทธิตามสัญญาหรือทรัพย์สินอย่างใด ๆ ก็มีสิทธิครอบครองได้ทั้งนั้น ผู้เช่า ผู้ยืม ผู้รับมอบทรัพย์สินโดยประการอื่นนับว่าเป็นผู้มีสิทธิครอบครองด้วยหลักในพพ. ของ

¹⁹ พรบ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 4

²⁰ เรื่องเดียวกัน.

²¹ พพ. มาตรา 608

ไทยดูจะ เอนเอียงไปทางอังกฤษโดยไม่เคร่งครัดเหมือนกฎหมาย โรมันหรือฝรั่งเศส²²

"เพื่อขาย" หมายความว่าถึง การจำหน่าย จ่ายหรือ แจกเพื่อประโยชน์ทางการค้าและให้หมายความรวมถึงการมีไว้เพื่อขายด้วย²³

"เพื่อใช้" หมายความว่า เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยของตนเอง "เพื่อประการอื่นใด" หมายความว่า เจตนาครอบครองไว้โดยประการอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้ว

"การทิ้งอยู่" น่าจะหมายความว่า ปล่อยให้วางอยู่ในสถานที่ซึ่งตนรับผิดชอบครอบครองอยู่²⁴

"การปรากฏอยู่" น่าจะหมายความว่า พบได้ ณ ที่ใดที่หนึ่งซึ่งตนครอบครองอยู่²⁵

2. ผู้ขาย หรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตราย ให้กับบุคคลใด

มาตรา 64 บัญญัติว่า "ผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตราย ให้กับบุคคลใดต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายของบุคคลดังกล่าวอันเกิดแต่วัตถุอันตรายนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

3. นายจ้าง ตัวการ ผู้ว่าจ้าง เจ้าของกิจการ

มาตรา 65 บัญญัติว่า นายจ้าง ตัวการ ผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของกิจการต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่บุคคลตามมาตรา 63 หรือมาตรา 64 ได้กระทำไปในการทำงานให้แก่ตน แต่ชอบที่จะได้ชดใช้จากบุคคลดังกล่าว เว้นแต่ตนจะมีส่วนผิดในการส่งให้ทำการเลือกหาตัวบุคคล การควบคุมหรือการอื่นอันมีผลโดยตรงให้เกิดการละเมิดขึ้น

22 ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายพพ. ลักษณะทรัพย์ โรงพิมพ์อักษรสาส์น 2521, น. 431

23 พรบ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 4

24-25 ผู้เขียนเห็นว่าการตีความหมายของคำว่า "ทิ้งอยู่" และ "ปรากฏอยู่" จะต้องเป็นการทิ้งอยู่ หรือปรากฏอยู่ของวัตถุอันตรายอยู่ในสถานที่ที่ผู้ครอบครองรับผิดชอบครอบครอง มิใช่เป็นการนำมาทิ้ง หรือทำให้ปรากฏอยู่โดยผู้ครอบครองไม่รู้เห็น ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความหมายของการครอบครองเพื่อขาย ใช้ หรือเพื่อประกอบการอื่นใดด้วย

4. ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก คนกลาง และผู้มีส่วนในการจำหน่ายจ่าย แจกทุกช่วง ค่อยจากผู้ผลิตจนถึงผู้ที่รับผิดชอบจะเกิดการละเมิดตามมาตรา 63 หรือมาตรา 64 ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดด้วย (มาตรา 66)

จากพรบ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้ระบุฐานะและตัวบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบโดยชัดเจนยิ่งขึ้น ต่างกับมาตรา 437 วรรค 2 ซึ่งใช้คำว่า "ผู้ครอบครอง" ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาได้ว่าครอบคลุมไปถึงบุคคลใดบ้าง จาก พรบ. ดังกล่าว จึงขอแยกความรับผิดชอบของบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายเป็น 2 กรณี

กรณีแรก กฎหมายได้บัญญัติให้ผู้มีส่วนในการผลิตและกระจายวัตถุอันตรายต้องรับผิดชอบเนื่องมาจากวัตถุอันตราย เป็นของที่โดยสภาพอาจก่อความเสียหายให้แก่ผู้อื่นได้ ผู้เป็นเจ้าของผู้ผลิต หรือผู้มีส่วนร่วมในการกระจายวัตถุอันตราย ไปยังบุคคลอื่นย่อมต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ดังนั้นบุคคลเหล่านี้จึงมีหน้าที่ที่จะต้องระมัดระวังและตรวจสอบในขั้นตอนที่ตนมีส่วนรับผิดชอบไปยังระดับถัดขึ้นไปจากตน มิฉะนั้นอาจเป็นการกระทำโดยประมาทตาม ข้อสันนิษฐานความผิดใน 17 พพ. มาตรา 422 ได้ ดังที่ พรบ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติถึงหน้าที่ของผู้ผลิต วัตถุอันตรายว่าต้องระมัดระวังในการจัดหาวัตถุที่ใช้ในการผลิต (มาตรา 59) ผู้นำเข้าต้องระมัดระวังในการเลือกหาผู้ผลิต (มาตรา 60) ผู้ขนส่ง ก็ต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความถูกต้องของสิ่งที่ใช้ในการขนส่งหรือยานพาหนะและอุปกรณ์ ส่วนผู้มีไว้ในครอบครองต้องตรวจสอบความเชื่อถือได้ของผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าหรือผู้ที่จัดหาวัตถุอันตรายนั้นให้แก่ตน (มาตรา 62) เป็นต้น ซึ่งหน้าที่เหล่านี้ในต่างประเทศอาจเกิดขึ้นจากแนวการตีความของศาลก็มี เช่นกฎหมายสหรัฐอเมริกา กฎหมายเยอรมัน หรือเกิดขึ้นโดยบทบัญญัติเฉพาะก็มี เช่น กฎหมายออสเตรเลีย และอีกหลายประเทศ²⁶

²⁶ บันทึก เรื่องการปรับปรุงกฎหมายเพื่อควบคุมวัตถุอันตราย, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, กันยายน 2534

กรณีที่ 2 ความรับผิดชอบของบุคคลข้างเคียง (Chain of distribution) ความรับผิดชอบผู้ที่ได้รับความเสียหายตามพระราชบัญญัติ²⁷ เป็นความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) ซึ่งนอกจากจะได้แก่ผู้ครอบครองวัตถุอันตรายแล้วยังหมายถึง "บุคคลผู้มีส่วนในการควบคุม" ด้วย ซึ่งจาก ปพพ.มาตรา 437 วรรค 2 ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าผู้มีส่วนในการควบคุมจะมีความหมายเพียงใด พรบ.ฉบับนี้จึงได้บัญญัติให้ชัดเจนดังที่กล่าวมาแล้วในมาตรา 63-66 ซึ่งเป็นลักษณะของบุคคลที่อยู่ในลูกโซ่ของการกระจาย (Chain of distribution) จะต้องรับผิดชอบด้วย ดังนั้นในแง่ของการเยียวยาผู้เสียหายจะฟ้องบุคคลใดก็ได้ตามความสะดวกและมีความแน่นอนกว่าที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนครบเต็มจำนวน ส่วนในแง่ของความรับผิดที่แท้จริงในระหว่างผู้ที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ก็ต้องไปฟ้องร้องไล่เบี้ยกันเอาเอง ผลที่ได้ก็คือผู้ขายเลือกซื้อจากผู้ผลิตที่มีคุณภาพ ผู้ผลิตก็จะเลือกขายให้แก่ผู้ขายซึ่งรับผิดชอบ ทุกอย่างเป็นผลดีแก่ส่วนรวม

2. ทรัพย์สินที่เป็นเหตุเกิดความเสียหาย

ปพพ.มาตรา 437 วรรค 2 "ทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ หรือ โดยความมุ่งหมายที่จะใช้หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้น" แบ่งเป็น 3 กรณี

1. เกิดอันตรายได้โดยสภาพ - หมายถึงทรัพย์สินที่เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือทรัพย์สินโดยลักษณะในตัวของทรัพย์สินเอง ไม่ว่าจะเกิดอันตรายโดยการสัมผัส โดยมีสื่อทำให้เกิดความกระเทือนหรือกระแทก²⁷ เช่น หลุมดักสัตว์ที่ขุดทิ้งไว้ในที่ดิน²⁸ กับดักสัตว์ บันได ลิฟท์ บันไดเลื่อน²⁹ น้ำมัน เบนซิน คิวบิน กระแสไฟฟ้า น้ำกรด แก๊สบรรจุถัง ท่อส่งน้ำประปา ท่อส่ง

²⁷ พงษ์ ปุณฺณาคม, คำอธิบายปพพ.ว่าด้วยละเมิด สำนักอบรมศึกษาแห่งเนติบัณฑิตยสภา, พิมพ์ครั้งที่ 3, 2525, น.338

²⁸ สุภม สุภานิตย์, คำบรรยายปพพ.ลักษณะละเมิด คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2532, น.145

²⁹ จิตติ ดิงศภทิพย์, คำบรรยายปพพ.บรรพ 2 มาตรา 241-452 โครงการตำรา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2523, ข้อ 309 น.285 ข้อ 309 หน้า 285

แก๊ส อาหารกระป๋องที่มีสารเคมีเกินขนาด แต่สัตว์คู่หรือสัตว์ร้าย เช่น งูพิษ เสือ สิงห์โต ไม่
ใช้ทรัพย์สินอันเกิดอันตรายโดยสภาพตามมาตรานี้³⁰

2. โดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หมายถึง โดยสภาพของทรัพย์สินนั้นเองไม่เกิดอันตราย
แต่มีการกระทำของคนทำให้เป็นของที่มีอันตรายขึ้นด้วยการใช้³¹ เช่น อาวุธปืน ระเบิดมือ
เครื่องจักรไอน้ำ เวลาใช้คัมภ์น้ำ มีดดาบ เหล็กฉาบ พลุ บ้องไฟ ตะเกียงอัลลัม เป็นต้น

3. โดยอาการกลไกของทรัพย์สิน ทรัพย์สินเหล่านี้จะต้องไม่ใช่ยานพาหนะตามวรรคหนึ่ง
เพราะจะซ้ำกันและแตกต่างกันที่ไม่ได้เล่น น่าจะหมายถึงเครื่องจักรกลที่ตั้งอยู่และบรรดาทรัพย์สิน
ทั้งหลายที่มีเครื่องจักรกล แต่ต้องมีอาการของกลไกคือเคลื่อนไหวมิใช่ปิดเครื่องแล้วหยุดนิ่งอยู่
เฉยๆ เพราะสภาพเช่นนี้ไม่เป็นอันตราย³² เช่น เครื่องยนต์ตามโรงงานอุตสาหกรรม รถยนต์
เรือบิน ไม่ว่าจะอาศัยเชื้อเพลิงประเภทใด เช่น ฟืน น้ำมัน ก๊าซ ถ่านหิน ปรมาณู เครื่อง
มอเตอร์ไฟฟ้า เครื่องสูบน้ำ เครื่องตัดหญ้า เป็นต้น

ส่วนพรบ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ฉบับนี้ได้ร่างขึ้นโดยกำหนดนิยามของคำว่า "วัตถุ
อันตราย" ให้กว้างขึ้น โดยการกำหนดประเภทสิ่งของที่อาจทำให้เกิดอันตรายจากแนวทางของ
ประมวลการขนส่งสินค้าอันตรายทางเรือระหว่างประเทศ หรือ IMDG CODE (International
Maritime Dangerous Goods Code) ที่องค์การเดินเรือระหว่างประเทศ (International
Maritime Organization หรือ IMO) ได้จัดทำขึ้น และปรับปรุงให้ชัดเจนเข้าใจง่ายขึ้น ซึ่ง
การจำแนกดังกล่าวเป็นที่ยอมรับไปใช้กันอย่างกว้างขวางทั่วโลกทั้งในการขนส่งทางน้ำและทางบก

³⁰ ไพจิตร บุญพันธุ์, คำอธิบาย ปพพ. ลักษณะละเมิด แก้ไขเพิ่มเติม พิมพ์ครั้งที่ 6
2529, น. 148

³¹ พจน์ บุญปกม, ละเมิด สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
พิมพ์ครั้งที่ 3 2525, น. 452

³² เฟิงอ้าง, น. 452

เช่นใน Transport of Dangerous Goods ของคณะผู้เชี่ยวชาญขององค์การสหประชาชาติ เป็นต้น³³

ใน IMDG CODE ได้แบ่งแยกวัตถุอันตรายออกเป็น 9 ชั้นด้วยกันดังนี้

1. วัตถุระเบิด (Explosive) ได้แก่สารที่เป็นของแข็งหรือของเหลวก็ได้หรือจะปะปนอยู่กับสารอื่นก็ได้ ซึ่งในตัวของมันเองสามารถที่จะมีปฏิกิริยาทางเคมีในการก่อให้เกิดแก๊ส ณ อุณหภูมิหนึ่ง และทำให้เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม³⁴

2. แก๊ส (Gases) แบ่งออกได้เป็นหลายชนิด คือ แก๊สที่ลุกติดไฟได้, ลุกติดไฟไม่ได้, ก๊าซพิษ, ก๊าซเป็นตัวเร่งการเผาไหม้, ก๊าซกัดกร่อน³⁵

3. ของเหลวลุกติดไฟได้ (Inflammable liquids) อยู่ในสภาพที่เป็นของเหลวหรือปะปนอยู่ในของเหลว หรือของเหลวที่ประกอบไปด้วยของแข็งที่ละลายหรือที่ลอยปนอยู่ในน้ำ เช่น สีต่าง ๆ น้ำมันเคลือบเงาต่าง ๆ น้ำมันชักเงา³⁶

4. ของแข็งที่ลุกติดไฟได้ (Inflammable solids) แบ่งออกเป็น

4.1 ของแข็งที่พร้อมที่จะลุกเป็นไฟ บางชนิดอาจจะระเบิดหากไม่เก็บไว้ในสภาพที่ชุ่มน้ำกับน้ำหรือของเหลวชนิดอื่น การที่มีของเหลวน้อยอาจทำให้สารมีอันตราย ควรจะเก็บไว้ให้ห่างจากของอื่น ๆ ที่ติดไฟได้

4.2 ของเหลวหรือของแข็งที่ลุกติดไฟได้ที่สามารถละลายน้ำได้

³³ บันทึกเรื่องการปรับปรุงกฎหมายเพื่อควบคุมวัตถุอันตราย กันยายน พ.ศ.2534, อ้างประกาศกรมเจ้าท่าที่ 353/2529 ลงวันที่ 15 ธันวาคม 2529 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 189 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456

³⁴ International Maritime Dangerous Goods Code, Volume II, p.1002

³⁵ Ibid, p.2002

³⁶ Ibid, p.3002

4.3 ของแข็งหรือของเหลวที่เมื่อรวมกับน้ำแล้วสามารถลุกติดไฟได้³⁷

5 สารซึ่งทำปฏิกิริยากับออกซิเจน (Oxidising substances) การทำปฏิกิริยานี้ทำได้ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม เช่น น้ำตาล แป้ง น้ำมันที่ใช้รับประทานได้น้ำมันแร่ เป็นต้น³⁸

ออกไซด์ที่ทำปฏิกิริยากับออกซิเจน (Organic peroxide)³⁹

6. สารมีพิษ (Poisonous substances) จะต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง สารมีพิษเป็นสาเหตุให้ตาย หรือได้รับบาดเจ็บสาหัสถ้ากลืนเข้าไป หรือสูดหรือสูด หรือติดต่อกับผิวหนัง⁴⁰

7. สารกัมมันตภาพรังสี (Radioactive substances) เป็นสารที่สามารถทำอันตรายแก่ร่างกายเมื่อได้รับสารนี้ การรับสารได้ทั้งจากแสงสว่างภายนอกหรือจากแสงสว่างจากภายนอกเข้าไปในร่างกาย คุณสมบัติของสารกัมมันตภาพรังสีคือแผ่กระจายความร้อนและสามารถทำให้เป็นตายได้เท่ากัน⁴¹

8. สารกัดกร่อน (Corrosive) สารชนิดนี้จะอยู่ในรูปของเหลวหรือของแข็งก็ได้ สามารถก่อให้เกิดการเสียหายได้อย่างรุนแรง บางชนิดสามารถสร้างแก๊สพิษได้ เมื่อถูกแยกเป็นส่วนๆ โดยอุณหภูมิสูง⁴²

9. สารอันตรายอื่นๆ (Miscellaneous substances) หมายถึงสารที่มีอันตรายประเภทอื่นๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้ว เนื่องจากเป็นสารอันตรายที่ไม่สามารถจัดอยู่ใน

³⁷ Ibid, Volume IV, p.4101

³⁸ Ibid, Volume V, p.5101

³⁹ Ibid, p.5121

⁴⁰ Ibid, p.5201

⁴¹ Ibid, Volume VI, p.6006

⁴² Ibid, Volume VIII, p.8002

ประเภทใดประเภทหนึ่งของสารอันตรายต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว⁴³

ซึ่งในที่สุดได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงชนิดของวัตถุอันตรายให้มีความหมายปรากฏตามมาตรา 4 ของพรบ. วัตถุอันตราย ดังนี้

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติ "วัตถุอันตราย" หมายความว่า " วัตถุดังต่อไปนี้

- (1) วัตถุระเบิดได้
- (2) วัตถุไวไฟ
- (3) วัตถุออกซิไดส์และวัตถุเปอร์ออกไซด์
- (4) วัตถุมีพิษ
- (5) วัตถุที่ทำให้เกิดโรค
- (6) วัตถุกัมมันตรังสี
- (7) วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม
- (8) วัตถุกัดกร่อน
- (9) วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง
- (10) วัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะ เป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใด ที่อาจทำให้เกิด

อันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม

เมื่อพิจารณาวัตถุอันตรายตั้งแต่ (1) ถึง (10) จะเห็นได้ว่า (1)-(9) เป็นวัตถุที่ก่อให้เกิดอันตรายได้โดยสภาพของมันเอง สำหรับ (10) ที่บัญญัติว่า "วัตถุอย่างอื่น" ไม่ว่าจะ เป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม ก็อาจทำให้เกิดปัญหาในการตีความว่า วัตถุอันตรายตามมาตรา 4 (10) จำเป็นต้องเป็นวัตถุประเภทเดียวกับวัตถุอันตรายตาม (1)-(9) ซึ่งถือว่าเป็นวัตถุอันตรายโดยสภาพหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่าวัตถุอันตรายตามมาตรา 4 (10) น่าจะหมายถึงวัตถุอันตรายประเภทเดียวกันกับ (1)-(9) คือ เป็นวัตถุอันตรายโดยสภาพ เนื่องจากปรากฏว่าบัญชีรายชื่อวัตถุอันตรายบางประเภทกระทรวง

⁴³ Ibid, Volume IX, p.9002

อุตสาหกรรมที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 นั้น เป็นรายชื่อซึ่งเป็นส่วนประกอบของสารเคมีที่เป็นอันตรายได้โดยสภาพทั้งสิ้น รวมทั้งบัญญัติให้วัตถุอันตรายแต่ละรายการอยู่ในความควบคุมของหน่วยงานที่ต่างกัน ถือว่าเป็นอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ซึ่งในขณะนี้อาจมีวัตถุอย่างอื่นที่เป็นอันตรายดังกล่าว แต่ยังไม่ปรากฏหรือยังไม่สามารถค้นพบได้ในขณะนี้ เนื่องจากความรู้ทางเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ หรือความรู้สาขาอื่นๆ ฉะนั้นการบัญญัติมาตรา 4 (10) จึงเป็นการบัญญัติเพื่อให้ผลคุ้มครองครอบคลุมไปถึงวัตถุอันตรายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย เพื่อให้กฎหมายมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่ามาตรา 4 (10) ไม่หมายความรวมถึงวัตถุที่เป็นของเกิดอันตรายโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้นด้วยตามนัยของมาตรา 437 วรรค 2

3. เหตุยกเว้นความผิด

ได้กล่าวมาแล้วว่า ความรับผิดตาม ปพพ.มาตรา 437 วรรค 2 เป็นความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) เป็นความรับผิดโดยปราศจากความผิด (liability without fault) คือ ผู้รับผิดชอบไม่ต้องมีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ต้องรับผิด และแม้จะเป็นความรับผิดเด็ดขาด แต่ก็มีข้อต่อสู้ให้หลุดพ้นจากความรับผิดได้ มาตรา 437 จึงเป็นเรื่องข้อสันนิษฐานความรับผิด ข้อต่อสู้ที่ทำให้จำเลยหลุดพ้นความรับผิดก็จะเป็นทำนองที่ว่าจำเลยไม่ควรถูกต้องรับผิดเพราะมีเหตุแทรกแซงเกิดขึ้นซึ่งถ้าให้จำเลยรับผิดก็จะเป็นการไม่ยุติธรรม ซึ่งศาลฎีกาของฝรั่งเศส (Cour de cassation) ได้วางหลักไว้ในคดี Jand' heur (Chambre reunies, 13 fevrier 1930) ซึ่งเป็นคดีตีความมาตรา 1384 ว่าเป็นข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบ (presumption de responsabilite) ว่าบุคคลผู้ต้องรับผิดตามมาตรา 1384 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสไม่อาจหลุดพ้นความรับผิดได้โดยพิสูจน์ว่าเขาไม่ได้ทำผิด แต่ต้องพิสูจน์ว่ามีเหตุภายนอกแทรกแซงซึ่งเขาไม่ได้เกี่ยวข้องกันหรือแสดงว่าความเสียหายเกิดจากเหตุสุดวิสัย⁴⁴

⁴⁴ Amos, Sir Maurice Sheldon, supra note 24, p.204

สำหรับ ปพพ.มาตรา 437 วรรค 2 ของไทยนั้น ได้บัญญัติข้อต่อสู้ให้หลุดพ้นจากความรับผิด
2 ประการคือ

1. เมื่อบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย
(force majeure)

เหตุสุดวิสัย ตาม ปพพ.มาตรา 8 บัญญัติว่าหมายถึง "เหตุใดๆ อันจะเกิดขึ้นก็คิดจะให้ผลพิบัติก็ดี ไม่มีใครอาจจะป้องกันได้ แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสพหรือใกล้จะต้องประสพเหตุนั้นจะได้จัดการระมัดระวังตามสมควร อันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะเช่นนั้น"

"เหตุสุดวิสัย" ของไทย เดิมเรียกว่า เหตุภายนอกอำนาจหรือภัย 4 ประการตามกฎหมายเก่า ดังปรากฏในกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ บทที่ 7 ซึ่งระบุถึงวิบัติภัยอันเกิดแต่เหตุเหล่านี้ได้ เหตุโจรสลัด การสงคราม (คคตึก) ไฟผ่า ไฟไหม้ รวมเรียกว่า ราชภัย โจรภัย อัคคีภัย อุทกภัย แต่ในมาตรา 8 นี้ ได้อธิบายกว้าง ๆ เพื่อให้กินถึงเหตุอื่นอันมีลักษณะอย่างเดียวกัน⁴⁵

ส่วนคำว่า "force majeure" เป็นภาษาฝรั่งเศสซึ่งเป็นความหมายของคำว่า "เหตุสุดวิสัย" ในปพพ.ฉบับภาษาอังกฤษ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 117 ได้อธิบายไว้แต่ได้กล่าวในเรื่องความรับผิดทางสัญญา มีข้อความว่าในการชำระหนี้กัน ถ้าเกิดจากเหตุภายนอกซึ่งตำหนิลูกหนี้ไม่ได้แล้ว ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดนักนิติศาสตร์ฝรั่งเศสต่างถือคำว่า "เหตุภายนอกซึ่งตำหนิลูกหนี้ไม่ได้" นี้ หมายถึง เหตุสุดวิสัย⁴⁶

⁴⁵ พระยาเทพวิฑูร, คำอธิบายปพพ.บรรพ 1-2 มาตรา 1-240, เนติบัณฑิตยสภา 2509, น.41

⁴⁶ จี๊ด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2518, น.261

"เหตุสุดวิสัย" ดังกล่าว ไม่มีใครอาจป้องกันได้ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ถ้าอาจป้องกันได้แต่ไม่ป้องกันจะอ้างเป็นเหตุสุดวิสัยไม่ได้ ดังนั้นบุคคลผู้ต้องประสบหรือใกล้จะต้องประสบเหตุในมาตรา 8 นี้ เมื่อนำไปปรับใช้กับมาตรา 437 วรรค 2 ย่อมหมายถึงบุคคลผู้มีไว้ในความครอบครองซึ่งทรัพย์สินอันตราย อย่างไรก็ตามจะเป็นเหตุสุดวิสัยหรือไม่นั้นก็จำต้องพิจารณาว่าในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลนั้น ได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้หรือไม่ หากได้ใช้ความระมัดระวังซึ่งกฎหมายต้องการแล้วยังเกิดความเสียหาย ก็ถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัย ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเป็นเรื่องๆ ไป เหตุหนึ่ง ในสถานการณ์หนึ่งอาจเป็นข้อแก้ตัวโดยอ้างเหตุสุดวิสัย เพื่อให้พ้นความรับผิดชอบสำหรับบุคคลหนึ่งแต่เหตุเดียวกันนี้อาจไม่เป็นข้อแก้ตัวสำหรับอีกฝ่ายหนึ่งในอีกสถานการณ์หนึ่งก็ได้⁴⁷

"อุบัติเหตุ" ถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัยหรือไม่ คำว่า อุบัติเหตุตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 หมายถึง เหตุที่เกิดขึ้นโดยไม่ทันคิด ความบังเอิญดังนั้นอุบัติเหตุจึงน่าจะมีความหมายถึงเหตุภายนอกที่ไม่อาจดำเนินลูกหน้ได้ อุบัติเหตุจึงเป็นเหตุสุดวิสัยอย่างหนึ่งนั่นเอง

2. เมื่อผู้ครอบครองพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง (fault of the injured person) เป็นข้อต่อสู้ข้อหนึ่งของผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายว่าหากความเสียหายเกิดจากความผิดของผู้เสียหายเองแล้ว ผู้ครอบครองก็ไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ความผิดของผู้ต้องเสียหายเอง (fault) จะมีขึ้นต่อเมื่อผู้เสียหายได้กระทำโดยสมัครใจ หรือประมาทเลินเล่อ⁴⁸

47 ธาดา ศาสตราสาริต, เหตุสุดวิสัย, บทบัญญัติ เล่ม 39 ตอน 3 (2529)
น.291

48 ไพจิตร บุญคุ้ม, คำอธิบายพพ.ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ.2525,
น.150, จิตติ ดิงศภักย์, คำอธิบายพพ.บรรพ 2 มาตรา 241-252, โครงการตำรา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2523, น.257

ความผิดของผู้ต้องเสียหายที่จะเป็นข้อต่อสู้ปลดเปลื้องความรับผิดได้นั้นจะต้องเป็น ความเสียหายที่เกิดจากความผิดของผู้เสียหายแต่ฝ่ายเดียวโดยพิจารณาจากหลักเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ถ้าผู้เสียหายเพียงมีส่วนผิดอยู่ด้วยไม่เป็นเหตุให้ผู้ครอบครอง หรือควบคุมดูแลยานพาหนะพ้นความรับผิด เพียงแต่มีสิทธิได้รับลดหย่อนค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 442, 223 ในเรื่องนี้จะต้องปล่อยให้ เป็นดุลยพินิจของศาลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนโดยอาศัยมาตรา 442 ประกอบมาตรา 438 โดยพิจารณาถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็น เรื่องๆ ไป

เหตุยกเว้นความรับผิดตาม พรบ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

เนื่องจากความรับผิดตาม พรบ. ฉบับนี้เป็นความรับผิดอย่างเดียวกับความรับผิดตาม ปพพ. มาตรา 437 วรรค 2 ก็เป็นความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) เหมือนกัน ข้อยกเว้นความรับผิดจึงได้ถูกบัญญัติไว้เหมือนกัน กล่าวคือบุคคลต้องรับผิดพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง (ปพพ. มาตรา 437 วรรค 2) ส่วนพรบ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติไว้ในหลายมาตรา ดังนี้

1. มาตรา 63 ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย ต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน เว้นแต่ จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

มาตรานี้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่งที่มีวัตถุอันตรายอยู่ในความครอบครองของตน หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายจะต้องรับผิด เว้นแต่พิสูจน์ได้ตามข้อยกเว้น

2. มาตรา 64 ผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้กับบุคคลใด ต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายของบุคคลดังกล่าวอันเกิดแต่วัตถุอันตรายนั้น เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่า ความเสียหายนั้น เกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

จากมาตรานี้ ผู้ขายวัตถุอันตราย ผู้ส่งมอบวัตถุอันตราย ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ตามข้อยกเว้นที่กฎหมายบัญญัติไว้

เมื่อข้อยกเว้นของกฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้ บัญญัติไว้เหมือนกันจึงน่าจะมีความหมายเป็น

อย่างเดียวกัน ความเป็นอย่างเดียวกัน โดย พรบ. วัตถุอันตราย 2535 ให้สิทธิแก่บุคคลหลายบุคคลในการที่จะพิสูจน์เพื่อมิให้ตนต้องรับผิดได้ คือ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง ผู้มีไว้ในครอบครอง ซึ่งทรัพย์สินอันตราย รวมทั้งผู้ขาย ผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้กับบุคคลใด ซึ่งมีโซผู้ครอบครองวัตถุอันตราย ในขณะที่เกิดความเสียหายแต่เป็นบุคคลที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดด้วย ดังนั้นถ้าพิสูจน์ได้ว่าตนมิต้องรับผิดเพราะเข้าข้อยกเว้นของกฎหมายก็ให้พิสูจน์ได้ บุคคลที่จะพิสูจน์ให้พ้นความผิดได้ซึ่งบัญญัติไว้ตาม พรบ. วัตถุอันตราย 2535 จึงมีมากกว่าและชัดเจนกว่าที่กำหนดไว้ใน ปพพ. มาตรา 437 วรรค 2 เนื่องมาจากผู้ต้องรับผิดตาม พรบ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มีมากกว่าผู้ต้องรับผิดตามปพพ. มาตรา 437 นั้นเอง

4. อายุความของการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย

คดีละเมิดเป็นคดีแพ่ง ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องให้ชดเชยความเสียหายในการกระทำผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดเชยค่าเสียหาย ผู้เสียหายจะต้องร้องขอให้ศาลสั่งบังคับชำระหนี้ และการใช้สิทธิเรียกร้องจะต้องใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ เรียกว่า อายุความ ดังนั้น อายุความ หมายถึงกำหนดระยะเวลาให้บังคับสิทธิเรียกร้อง คือการฟ้องคดีต่อศาล ถ้าไม่ได้ใช้บังคับภายในระยะเวลา ย่อมสิ้นสิทธิฟ้องร้องห้ามมิให้ฟ้องร้องกัน ตามที่ปพพ. มาตรา 193/9 บัญญัติว่า "อันสิทธิเรียกร้องอย่างใด ๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับเสียภายในระยะเวลาอันกฎหมายกำหนดไว้ ท่านว่าตกเป็นอันขาดอายุความห้ามมิให้ฟ้องร้อง" อย่างไรก็ตาม บทบัญญัตินี้แสดงให้เห็นแต่เพียงว่า การใช้สิทธิเรียกร้องนั้น ต้องใช้เสียภายในระยะเวลาอันกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น มิฉะนั้นขาดอายุความ แต่มิได้หมายความว่าสิทธิเรียกร้องนั้นจะต้องมีอายุความเสมอไป เพราะสิทธิเรียกร้องทางแพ่งบางอย่างไม่มีอายุความ

ในที่นี้ผู้เขียนจะวิจัยเปรียบเทียบอายุความของการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายเนื่องจากทรัพย์สินอันตรายตาม ปพพ. มาตรา 437 วรรค 2 และ พรบ. วัตถุอันตราย 2535 มาตรา 67 เพราะกฎหมายทั้งสองฉบับได้บัญญัติไว้แตกต่างกัน

1. อายุความของสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตาม พ.พ.

มาตรา 448 บัญญัติว่า "สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด..."

มาตรา 448 เป็นบทบัญญัติอายุความในมูลละเมิด ถ้าบุคคลที่ฟ้องไม่ใช่เรื่องละเมิดจะนำเอาบทบัญญัติมาตรานี้มาใช้บังคับแก่คดีไม่ได้ โดยมาตรา 448 บัญญัติเฉพาะอายุความแห่งสิทธิเรียกร้องในการฟ้องเรียกค่าเสียหายเท่านั้น ไม่ได้บัญญัติถึงสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนด้วย เพราะสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมีความหมายกว้างกว่าสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย เพราะนอกจากจะหมายถึงการคืนทรัพย์ หรือใช้ราคาทรัพย์แล้ว ยังหมายถึงค่าเสียหายอันจะพึงบังคับใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดอันได้เกิดขึ้นด้วย ดังนั้นสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจึงไม่รวมถึงการคืนทรัพย์ แต่หมายถึงสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 438 วรรค 2 เท่านั้น

อายุความตามมาตรา 448 แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

1. อายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หมายถึง กรณีการละเมิดเกิดขึ้นโดยครบถ้วนแล้ว ถ้าเพียงแต่มีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ แต่โจทก์ก็ยังไม่เสียหาย ยังไม่เป็นละเมิด อายุความนับแต่วันที่กระทำของจำเลยเกิดผลทำให้โจทก์เสียหาย เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 670/2496 - จำเลยเดินเรือซุดโดยประมาทเลินเล่อ ทำให้น้ำขุ่นข้นไหลบ่าเข้าหาผู้อื่น แต่น้ำขุ่นข้นจะไหลบ่าเข้าหา โจทก์ทำความเสียหายแก่โจทก์ในภายหลัง อายุความละเมิดนับแต่วันที่น้ำไหลเข้าหาโจทก์ มิใช่ นับแต่วันที่จำเลยเดินเรือซุดแล้วโดยประมาทเลินเล่อ

2. อายุความ 10 ปี นับแต่วันทำละเมิด กรณีนี้แม้ผู้เสียหายจะไม่ได้รู้ถึงการละเมิดหรือไม่รู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ถ้าเกิน 10 ปีแล้ว ก็เป็นอันขาดอายุความจะอ้างว่ายังไม่รู้ถึงการละเมิดหรือไม่รู้ตัวผู้ที่จะพึงต้องใช้ค่าเสียหาย คดีจึงไม่ขาดอายุความหาได้ไม่ และเมื่อเป็นกรณีดังกล่าวด้วยอายุความ 1 ปีแล้วก็จะบังคับตามนั้น จะบังคับตามกำหนดอายุ

ความ 10 ปีหาได้ไม่ เพราะหากแปลความดังนี้ อายุความ 1 ปี ตามมาตรา 448 วรรคแรก ย่อมไม่มีทางใช้บังคับ

ส่วนสิทธิไล่เบียดระหว่างลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากละเมิด ไม่ใช่สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิด ไม่ใช่อายุความละเมิด 1 ปี ตามมาตรา 448 วรรค 1 ดังตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1309/2520 - ศาลฎีกาวินิจฉัยในปัญหาเรื่องอายุความ ว่าคดีนี้เป็นเรื่องละเมิดที่จำเลยที่ 2 กระทำต่อนางสมบูรณ์ผู้เป็นบุคคลอื่น นางสมบูรณ์ฟ้องโจทก์ ให้รับผิดชอบในความเสียหายที่จำเลยที่ 2 ในฐานะผู้แทนของโจทก์ซึ่งเป็นนิติบุคคล จนที่สุดศาล พิพากษาให้โจทก์รับผิดชอบ เมื่อโจทก์ชำระค่าเสียหายให้แก่นางสมบูรณ์ไปแล้ว โจทก์ย่อมมีสิทธิจะไล่เบียดเอาแก่จำเลยที่ 2 ผู้เป็นต้นเหตุทำความเสียหาย สิทธิของโจทก์ดังกล่าว เป็นสิทธิไล่เบียด ปพพ.มาตรา 76 อายุความเกี่ยวกับสิทธิดังกล่าวไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ย่อมมีกำหนด 10 ปี ตาม ปพพ.มาตรา 164 หากสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดที่กระทำต่อ โจทก์ซึ่งต้องใช้อายุความ 1 ปี ดังที่จำเลยที่ 2 ฎีกาไม่ เมื่อนับวันที่โจทก์ใช้ค่าเสียหายแก่นาง สมบูรณ์คือวันที่ 27 ธันวาคม 2511 ถึงวันฟ้องคดีนี้ วันที่ 23 มีนาคม 2516 ยังไม่ถึง 10 ปี คดีโจทก์ยังไม่ขาดอายุความ พิพากษาขึ้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1795/2523 - จำเลยร่วมเป็นผู้รับประกันภัยค้ำจุนรถยนต์ บรรทุกน้ำมันคันเกิดเหตุ ความรับผิดชอบของจำเลยร่วมเกิดขึ้นตามสัญญาประกันภัย โจทก์ฟ้องโดย อาศัยมูลหนี้ตามสัญญาเพื่อประโยชน์แก่โจทก์ซึ่งเป็น บุคคลภายนอกตามสัญญาประกันภัย ไม่ใช่ฟ้อง โฉมลูกหนี้ละเมิด จึงมีอายุความ 2 ปี ตาม ปพพ.มาตรา 882 วรรคแรก จะนำอายุความ 1 ปี ตามมาตรา 448 วรรคแรกมาใช้บังคับไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2078/2523 - รถชนกันเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2519 โจทก์ฟ้องเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2520 โดยวันที่ 27 มีนาคม 2520 ตรงกับวันอาทิตย์และจำเลย ที่ 1 ได้ขอให้ศาลชั้นต้นมีหมายเรียกจำเลยร่วมซึ่งเป็นผู้รับประกันภัยรถยนต์คันที่เกิดเหตุเข้ามา ในคดีเพื่อให้ร่วมรับผิดชอบเมื่อเกินกำหนด 1 ปี นับแต่วันละเมิด เป็นเรื่องจำเลยที่ 1 ขอให้ศาล เรียกจำเลยร่วมเข้ามาในคดีตาม ปพพ.มาตรา 57(3)เพื่อการใช้สิทธิไล่เบียด เพราะจำเลยจะ

ต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย จะนำบทบัญญัติมาตรา 448 แห่งปพ. ซึ่งเป็นเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้ต้องเสียหายในมูลละเมิดซึ่งมีอายุความ 1 ปี มาบังคับใช้ไม่ได้ คดีของโจทก์ไม่ขาดอายุความ

2. อายุความสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตาม พรบ. วัตถุประสงค์ราย 2535

ในหมวดที่ 3 ซึ่งเป็นหมวดว่าด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบแห่ง มาตรา 67 วรรค 1 บัญญัติว่า "สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่วัตถุประสงค์รายตามพระราชบัญญัตินี้เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการเสียหายความเป็นวัตถุประสงค์รายและผู้พึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน"

อายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตาม พรบ. วัตถุประสงค์ราย 2535 ได้กำหนดให้มีระยะเวลา 3 ปี ซึ่งแตกต่างจาก ปพ. มาตรา 448 ที่กำหนดให้มีระยะเวลา 1 ปี ซึ่งจากบันทึกการปรับปรุงกฎหมายเพื่อความคุ้มครองวัตถุประสงค์ราย ได้สังเกตเห็นว่า ความเสียหายที่เกิดจากวัตถุประสงค์รายมักเป็นเรื่องที่มีความเสียหายแฝงเร้นได้มาก และมักจะมีรายละเอียดในการนำสืบค่าเสียหายที่ยุ่งยาก ดังนั้นอายุความกำหนด 1 ปี จึงสั้นไป สมควรที่จะให้มีกำหนดเวลา 3 ปี ซึ่งในกฎหมายของหลายประเทศได้กำหนดอายุความไว้ 3 ปี นับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิด เช่น The Limitation Act 1980 sect 11, 11 A, และ 14 A ของอังกฤษ กฎหมาย Act on Liability for Defective products (Product Liability Act) ลงวันที่ 15 ธันวาคม 1989 ของเยอรมันและ The German Civil Code (ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน) มาตรา 852 เป็นต้น

สำหรับอายุความอย่างยาว ซึ่ง ปพ. มาตรา 448 กำหนดให้มีระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันทำละเมิด มีกฎหมายของหลายประเทศได้กำหนดไว้ เช่น กฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 852 ได้ กำหนดให้มีอายุความอย่างยาว 30 ปี นับแต่วันทำละเมิด แต่มีบางประเทศที่ไม่เห็นควรกำหนด โดยจากรายงานคณะกรรมการการพัฒนากฎหมายของออสเตรเลียเห็นว่าไม่ควรกำหนดเพื่อความเป็นธรรม (ALRC 51 para. p.19, 1989) สำหรับ พรบ. วัตถุประสงค์ราย 2535 มิได้กำหนดอายุความอย่างยาวไว้ เนื่องจากเห็นว่าเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน

ทั่วไปจึงควรให้ขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานโดยไม่มีอายุความอย่างยาว เพราะกำหนดได้ยากว่าเพียงใดจึงจะเหมาะสมและเป็นธรรม⁴⁹ ซึ่งในระยะหลังได้ปรากฏความเสียหายแผง รั้นจากวัดอุอันตรายหลายอย่างได้ปรากฏขึ้นหลังจากประสมภัยไปกว่า 30-50 ปีก็มี เช่น โรคมะเร็งในปอดจากแร่ใยหิน เป็นต้น

นอกจากนั้น ใน พรบ.วัดอุอันตราย 2535 มาตรา 67 วรรค 2 ยังได้บัญญัติต่อไปอีกว่า "ถ้ามีการเจรจาเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนที่พึงจะจ่ายระหว่างผู้ที่เข้าใจกันว่าต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนและผู้มีสิทธิได้ค่าสินไหมทดแทน ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าจะปรากฏว่าการเจรจานั้นไม่อาจตกลงกันได้" ซึ่งหมายความว่าหากมีการละเมิดเนื่องจากวัดอุอันตรายแล้วมีการตกลงเจรจากันในเรื่องค่าสินไหมทดแทนระหว่างผู้ที่เข้าใจกันว่าต้องรับผิดชอบ หมายถึงผู้กระทำละเมิดเองหรือตัวแทนหรือนายจ้างกับผู้มีสิทธิได้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งหมายถึงผู้ถูกทำละเมิดหรือทายาทก็แล้วแต่ ในระหว่างที่มีการเจรจาดังนี้ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ คือ ไม่นับอายุความต่อไปจึงไม่ขาดอายุความ จนกว่าจะปรากฏว่าการเจรจานั้นไม่อาจตกลงกันได้ จึงให้นับอายุความที่เหลือต่อไป ซึ่งผู้มีสิทธิได้ค่าสินไหมทดแทนสามารถใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลได้ต่อไป

อย่างไรก็ตามปัญหาอาจเกิดขึ้นว่า เมื่อใดจึงจะนับได้ว่าการเจรจาเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนและเมื่อใดจึงจะถือว่าไม่อาจตกลงกันได้ ซึ่งข้อนี้อาจเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นสำหรับอายุความที่เหลืออยู่ว่าคู่ความทั้งสองฝ่ายเห็นตรงกันหรือไม่อันจะทำให้เกิดปัญหาในเรื่องอายุความขึ้น ในเรื่องนี้ ปพพ.มาตรา 175 (ก่อนแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2535) ได้บัญญัติให้การยื่นฟ้องจำเลยคนใดภายในอายุความแล้ว ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าคดีนั้นจะได้วินิจฉัยถึงที่สุดหรือเสร็จไปเป็นประการอื่น ซึ่งตามมาตรานี้เป็นการแน่ชัดว่าเมื่อไรก็ตามที่โจทก์ได้ยื่นฟ้องจำเลยคนใดอายุความก็สะดุดหยุดอยู่ไม่นับต่อไป แต่สำหรับ พรบ.วัดอุอันตราย 2535 ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้ามีการเจรจา..." หากเทียบเคียงจาก ปพพ.มาตรา 175 (เดิม) ก็น่าจะหมายถึงวันที่ได้มีการเจรจากัน

⁴⁹ บัณฑิต เรื่อง การปรับปรุงกฎหมายเพื่อควบคุมวัดอุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กันยายน 2534

อนึ่งตามพพ. ลักษณะ 6 อายุความหมวด 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) มาตรา 193/14 บัญญัติว่า อายุความข่มขู่และคุกคามในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ถูกหน้รับสภาพหน้ต่อเจ้าหน้ตามสิทธิเรียกร้อง โดยทำเป็นภนังสือรับสภาพหน้ให้ชำระหน้ให้บางส่วน ชำระดอกเบี้ย ให้ประกัน หรือกระทำการใด ๆ อันปราศจากข้อสงสัย แสดงให้เห็นเป็นปริยายว่าข่มรับสภาพหน้ตามสิทธิเรียกร้อง

(2) เจ้าหน้ได้ฟ้องคดีเพื่ดตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือเพื่อให้ชำระหน้

(3) เจ้าหน้ได้ยื่นคำขอรับชำระหน้ในคดีล้มละลาย

(4) เจ้าหน้ได้มอบข้อพิพาทให้อนญาโตตุลาการพิจารณา

(5) เจ้าหน้ได้กระทำการอันใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดี

และปรากฏว่าไม่มีมาตราใดหน้ที่บัญญัติให้อายุความระดัคหุคยอยู่เหมือนกับ พพ.

มาตรา 175 (เดิม) เลข ซึ่งผลของอายุความระดัคหุคยอยู่ต่างกัน กล่าวคือ ผลของอายุความระดัคหุคยอยู่ตามมาตรา 193/15 บัญญัติว่า "เมื่ออายุความระดัคหุคยอยู่แล้ว ระยะเวลาที่ล่วงไปก่อนนั้นไม่นับเข้าในอายุความ เมื่อเหตุทำให้อายุความระดัคหุคยอยู่นั้นสิ้นสุดเวลาใด ให้เริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่เวลานั้น"

ส่วนผลของอายุความระดัคหุคยอยู่ คือ ให้อายุความหุคยอยู่ และหากมีเหตุการณ์ตามทีกฎหมายบัญญัติไว้เสร็จสิ้นไปแล้ว ให้นับอายุความต่อไป ดังนี้ พพ. กับ พรบ. วัตถุประสงค์ ราย พ.ศ. 2535 จึงต่างกัน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเพราะ พรบ. วัตถุประสงค์ ราย พ.ศ. 2535 ไม่ต้องการให้อายุความในการฟ้องร้องคดียึดเชื้อออกไป เนื่องจากผู้เสียหายมักได้รับความเสียหายมาก หากปล่อยเวลาให้เนิ่นนานไปอาจเป็นผลเสียต่อผู้เสียหายในแง่ของพยานหลักฐาน บุคคลทีจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน เป็นต้น เพื่อให้อายุความการฟ้องร้องคดีอยู่ในกำหนด 3 ปี ส่วนสิทธิไล่เบี่ยระหว่างลูกหน้ผู้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจาก พรบ. วัตถุประสงค์ ราย พ.ศ. 2535 ซึ่งไม่ใช่สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่บุคละเมิด ตามมาตรา 67 ดังนั้น พรบ. วัตถุประสงค์ ราย พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติให้อายุครบ 3 ปี เช่นกัน นับแต่ผู้มีสิทธิไล่เบี่ยได้ชำระค่าสินไหมทดแทน ซึ่งต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งมีอายุความ 10 ปี